

Nr 965

Av herr Källstad m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 172, angående riktlinjer för fortsatt utbyggnad av universitets- och högskoleväsendet m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 172 år 1963 angående riktlinjer för fortsatt utbyggnad av universitets- och högskoleväsendet framhålles, att ungdomens efterfrågan på högre utbildning liksom det ökade behovet av välutbildad arbetskraft gör det angeläget med en fortsatt och omfattande utbyggnad av det högre utbildningsväsendet.

De teologiska fakulteterna vid våra universitet kan icke få vara undantagna från denna utbyggnad. Antalet närvarande studerande vid de teologiska fakulteterna har ökat under de senaste åren. År 1957 fanns 580 närvarande teologie studerande, år 1958 var antalet 646, år 1959 706, 1960 800 och år 1961 var antalet 837. Enligt direktiven till 1963 års universitets- och högskolekommitté har ecklesiastikdepartementets prognos- och planeringsgrupp (P-gruppen) ansett det realistiskt att för de teologiska fakulteternas del räkna med ett totalantal studerande av 1 500 i början av 1970-talet.

Antalet avlagda teologie kandidatexamina var år 1955/56 42 men steg följande år för att 1958/59 vara 86, 1959/60 94 och 1960/61 75.

På grund av motioner som väckts vid 1961 års riksdag ifrågasatte statsutskottet (utlåtande nr 61), huruvida icke även för de teologiska och juridiska fakulteternas vidkommande någon form av automatik, lämpligt avpassad till tillströmningen av studerande, borde komma till stånd. Det syntes utskottet angeläget att Kungl. Maj:t övervägde frågan härom och för riksdagen snarast möjligt framlade de förslag till åtgärder i angivet syfte som bedömdes lämpliga och möjliga. Utskottet förordade att riksdagen i anledning av motionerna i skrivelse till Kungl. Maj:t gav till känna vad utskottet anförde.

Även vid 1963 års riksdag väcktes motioner med sådant syfte. I sina anslagsframställningar till 1963 års riksdag hade universitetskanslern tagit upp frågan om ett genomförande vid de teologiska och juridiska fakulteterna av samma system för tilldelning av lärarkrafter som för närvarande tillämpades vid de filosofiska fakulteterna. I avvaktan på en sådan reform föreslog kanslern en höjning av de teologiska och juridiska fakulteternas kursanslag.

Departementschefen förklarade sig emellertid icke beredd att förorda en reform som innebar automatisk tilldelning av lärarkrafter vid nämnda

fakulteter. I anledning härav uttalade statsutskottet att det vidhöll den mening som det givit uttryck åt 1961. Utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t snarast möjligt upptog frågan till förnyat bedömande. Utskottet förordade, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t gav till känna vad utskottet anfört.

Vid två tillfällen under de senaste åren har sålunda riksdagen skrivit till Kungl. Maj:t och hemställt att frågan om de teologiska fakulteternas ställning, när det gäller automatiken, bedömes på nytt. Trots detta har intet skett i detta avseende från Kungl. Maj:ts sida. När ecklesiastikdepartementets P-grupp redovisar alternativ beträffande planering för fortsatt utbyggnad utöver nu gällande program heter det: "För de teologiska fakulteternas del synes för närvarande inga förändringar vara påkallade."

Departementschefen framhåller riktigt nog i propositionen, att för varje år som går framstår en snabb vidareutveckling av det högre utbildningsväsendet som en för samhället allt viktigare angelägenhet. Men när det sedan gäller riktpunkterna för de fria fakulteternas del beröres de teologiska fakulteterna över huvud taget inte alls.

De teologiska fakulteterna har sin givna plats i en allsidig organisation för högre utbildning och synes också uppfylla de krav man utifrån allmänna utgångspunkter kan ställa på dem. Självklart måste också på dessa fakulteters arbete läggas synpunkter som föranledes av fakulteternas uppgift att ge utbildning för bestämda utbildningsmål, vilka synpunkter icke får och icke behöver komma i konflikt med strikt vetenskapliga krav utan endast gagnas av att sådana krav lägges på utbildningen. Det är i dagens läge också alltmera nödvändigt med orientering om religionen, och detta dels med tanke på samarbetet inom och utom landet med människor i vilkas liv religionen spelar en roll, dels med tanke på en allsidig orienterings betydelse för den enskildes tolerans.

Teologiska fakulteten i Lund är av den uppfattningen, att en bättre uppläggning av undervisningen skulle möjliggöras efter införande av organisationsplan samt att automatik för lärartilldelningen såsom för organisationsplaneämnena inom de filosofiska fakulteterna avsevärt skulle för enkla medelstilldelningen för dubblering av översiktskurser (studiekurserna i kristendomskunskap).

Enligt statistiska beräkningar förutses, att det önskvärda studentantalet vid de teologiska fakulteterna i början av 1970-talet skall vara dubbelt så stort som nu. Av föreslagna åtgärder finner teologiska fakulteten i Lund enligt skrivelse till Större akademiska konsistoriet det mest angeläget att fakultetens egen kapacitet ökas. Redan är fakultetens lokalutrymmen för undervisning och för lärarpersonal otillräckliga. Nya och större föreläsningssalar och seminarium bör inredas såväl som arbetsrum för ett 20-tal lärare.

Vidare framhåller fakulteten, att det ökade studentantalet också kommer att medföra ökat behov av lärare, särskilt för översiktskursen och studiekurserna i kristendomskunskap. Ytterligare lärartjänster och utökade anslag till undervisningen kommer därför att bli nödvändiga såväl som ett mera rationellt utformat system för medelstilldelning för studiekurserna i kristendomskunskap (översiktskursen), varvid organisationsplaner och automatik bör tillämpas liksom i humanistiska fakulteten. Det föreligger t. ex. önskemål från de studerande, att översiktskursen skall kunna påbörjas också under vårterminen med hänsyn till att så många behöver höstterminen till komplettering av sina kunskaper i grekiska och latin. Av brist på medel har en sådan anordning hittills icke kunnat komma till stånd.

Med hänsyn till lokalsvårigheterna anser också teologiska fakulteten i Lund, att det bör övervägas huruvida parallella studiekurser i kristendomskunskap (översiktskurser) skulle under fakultetens ledning kunna anordnas också i Göteborg, då antalet därifrån kommande studenter är relativt stort.

Med hänsyn till den fortsatta utbyggnaden av universiteten bör följande fyra ting kunna övervägas:

1) Behovet av förstärkning av utbildningsresurserna gäller också de teologiska fakulteterna. De måste erhålla tillräckliga ekonomiska och personella resurser. Den nya skolan (grundskolans högstadium och gymnasiet) kräver en moderniserad och effektiviserad utbildning av lärare i religionskunskap/kristendomskunskap. För närvarande utbildas präster och kristendomslärare i huvudsak samtidigt. En differentiering av undervisningen med hänsyn till de båda skilda utbildningsmålen är ytterst angelägen. Med de begränsade ekonomiska resurser som de teologiska fakulteterna för närvarande har är de icke i stånd att effektuera den förnyade kristendomslärarytbildning som nu är oundgängligen nödvändig. De teologiska fakulteterna bör i fråga om resurser jämföras med åtminstone de humanistiska fakulteterna, varför ett system med organisationsplaner och automatik för lärartilldelning bör tillämpas.

2) En upprustning av den religionsvetenskapliga undervisningen och forskningen måste bedömas som högst önskvärd och nödvändig. Vi saknar professorer i religionssociologi och religionspsykologi. Det borde icke heller vara främmande för våra universitet att ha professorer i t. ex. islam och buddhism. Om sådana lärostolar placeras inom den humanistiska fakulteten, får man en grupp religionsvetenskapliga ämnen, som icke bör avskäras från kontakten med teologien i mer traditionell mening, varmed här icke avses konfessionellt normativ teologi utan allmänt deskriptiv teologi. Om de knyts till de teologiska fakulteterna, vilket är naturligt, kan dessas namn förefalla något oegentligt. Professor Geo Widengren har i

Uppsala universitets inbjudan till doktorspromotion den 31 maj 1963 framfört tanken på att benämningen religionsvetenskapliga fakulteter torde vara ett mer adekvat namn, ett förslag som bör kunna övervägas. Eftersom tendensen synes vara en allt större differentiering av universitetsorganisationen borde de teologiska fakulteternas utvidgning till religionsvetenskapliga fakulteter bli föremål för övervägande.

3) Den praktisk-teologiska kursen utgör ett konfessionellt element inom en fakultet som i övrigt bedriver principiellt vetenskaplig verksamhet. Detta förhållande har sin historiska förklaring men kan i dagens situation framstå som mindre lämpligt. Man bör därför överväga, huruvida den praktisk-teologiska kursen på sikt borde kunna övertagas av respektive trossamfund.

4) Det är önskvärt att kristendomsundervisningens problematik och därtill hörande frågor beträffande utbildningen av kristendoms lärare inkluderas i uppgifterna för ett för hela lärarutbildningen gemensamt utbildningsråd av uteslutande rådgivande karaktär. Den fria forskningen kan icke heller på detta fält begränsas. Därvid bör emellertid kontakt etableras också med de teologiska fakulteterna, icke endast med de filosofiska. De frikyrkliga samfunden utnyttjar i allt större utsträckning teologiskt akademiskt utbildad arbetskraft och utgör därvid avnämare. Ett särskilt utbildningsråd borde därför inrättas, vilket råd bör vara så sammansatt, att det utom representanter för de teologiska fakulteterna och de teologie studerande också inrymmer representanter för svenska kyrkan och de frikyrkliga samfunden.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår vi,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 172 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning och förslag, syftande till en förstärkning av de teologiska fakulteternas utbildningsresurser jämsides med en upprustning av den religionsvetenskapliga undervisningen och forskningen.

Stockholm den 5 november 1963

Thorvald Källstad

Eric Nelander

M. Berglund

Olle Westberg